

prof. dr hab. Jacek Adamczak
Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu
Wydział Animacji i Intermediów

Poznań, 24.06.2021 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej oraz dorobku artystycznego i osiągnięć dydaktycznych

Pana mgr Piotra Milczarka

sporządzona w wyniku postępowania o nadanie stopnia doktora
w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne
i wyznaczeniu mi funkcji recenzenta
przez Uczelnianą Komisję ds. Stopni
Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej
im. Leona Schillera w Łodzi
Uchwałą nr 38/2021 z dnia 28 kwietnia 2021r

Pan mgr Piotr Milczarek urodził się 16 maja 1977 r. w Łodzi, gdzie w 1997 r. ukończył Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. Tadeusza Makowskiego w specjalności sztukatorstwo. Od 1997 r. do 1998 r. studiował w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi na kierunku Edukacja Wizualna. W latach 1998-2000 był słuchaczem Policealnego Studium Zawodowego Techniki Teatralno-Filmowej w Łodzi. W 2002 r. kandydat podjął studia w Państwowej Wyższej Szkole Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej na kierunku Realizacja Obrazu Filmowego, Telewizyjnego i Fotografia w zakresie Film animowany i efekty specjalne, uzyskując tytuł zawodowy magistra sztuki w dniu 7 marca 2007 r. W 2013 r. został uczestnikiem Międzywydziałowych Środowiskowych Studiów Doktoranckich w PWSFTviT w Łodzi. W latach 2008-2012 był wykładowcą przedmiotu Animacja klasyczna na Wydziale Grafiki i Malarstwa ASP w Łodzi na studiach niestacjonarnych. W 2008 r. Piotr Milczarek podejmuje pracę dydaktyczną jako asystent na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej PWSFTviT w Łodzi. Od 2017 r. prowadzi także zajęcia ze storyboardu dla studentów specjalności Animacja i efekty specjalne, a od 2019 r. również na Wydziale Reżyserii Filmowej i Teatralnej dla specjalności Montaż filmowy. Od 2012 r. współpracuje z firmą Aflofarm jako storyboardzista.

Ocena dorobku artystycznego

Piotr Milczarek należy do tej grupy twórców animacji, których droga do filmu zaczęła się od fascynacji komiksem. To źródło inspiracji, jak i doświadczenia twórcze zdobyte w obszarze komiksu, w istotny sposób wpłynęło na kształt artystyczny jego dotychczasowego dorobku filmowego. Immanentna dla komiksu materia plastyczna jaką jest rysunek, pozostaje dla niego głównym środkiem artykulacji artystycznej w animacji. Również w warstwie ideowej wpływ komiksu na obszar intelektualnych

rozważań znajduje swoje głębokie odbicie, zwłaszcza w temacie i dziele rozprawy doktorskiej. Z dostarczonej dokumentacji i wrażeń po obejrzeniu filmów Piotr Milczarka, wyłania się typ twórcy, który nadal czerpie paliwo z pokładów młodości, radosnych i bezkompromisowych doświadczeń. Te doświadczenia przenikają się dzisiaj, przez pryzmat coraz bardziej wyrafinowanego dystansu i oceny otaczającego go świata. W rozprawie doktorskiej kandydat przytacza swoją deklarację, w której wiele lat temu określił drogę artystyczną którą chciałby podążać: „Zanim dostałem się do szkoły filmowej... oglądałem krótkometrażowe filmy studentów, marząc o tym, że kiedyś będę jednym z nich. Z drugiej strony, nie do końca odpowiadała mi nie tyle tematyka tych filmów, ile ich nastroj. Większość była ponura, smutna, nie miała w sobie lekkości. Wtedy obiecałem sobie, że jeśli /.../ dostanę się do filmówki, to będę robił komedie.” (str. 9). I trzeba przyznać, że autor stara się być wierny tej deklaracji, to jednak doświadczenia z obserwacji świata i zjawisk, które nam przekazuje, niekoniecznie muszą wzbudzać w nas bezkrytyczny śmiech. Już w filmach realizowanych w trakcie studiów, zwłaszcza w „Wojnie światów” z 2004 r., kandydat w groteskowym zwierciadle ukazuje odwieczny konflikt pomiędzy religiami. Minęło wiele lat od tej etiudy i zamachów z 11 września, a absurdalne i mordercze konflikty nadal pochłaniają tysiące ofiar. Lżejszą, już bardziej komediową formę ma „Karaluch – świat, który nie może zaginąć” z 2006 r. film dyplomowy zrealizowany pod opieką Piotra Dumay i Mariana Kiełbaszaka. W tej utrzymanej w konwencji filmu przyrodniczego realizacji, życie karaluchów ubrane jest w humorystyczne scenki rodzajowe wprost z naszych mieszkań i relacji międzyludzkich. Z tego okresu twórczości należy wymienić jeszcze tryptyk „Pan Pan” w których Piotr Milczarek zajmuje się tematem głupoty. Odcinek „Pan Pan i Gołąb” znalazł się w wydawnictwie Narodowego Instytutu Audiowizualnego „Akcja animacja-Filmy najnowsze z 2009 r.” Moją uwagę zwróciła także realizacja „Mucha siedzi-taśmy prawdy” z 2008 r. Ta na wskroś ascetyczna w formie filmowej opowieść o castingu nadąsanej muchy i jej filologicznych rozterkach estetycznych oraz intelektualnych nad czytany, zadany tekst jest śmieszna wizualnie i prawdziwa charakterologicznie. Głosu muszce użył sam kandydat i to z bardzo dobrym efektem. Całość dorobku autorskiego, w których Piotr Milczarek był autorem scenariuszy, opracowań plastycznych, animacji oraz reżyserem dopełniają krótkie formy „Make it rain”, „Riverdance-thunderstor” oraz „Pająki” wszystkie z 2008 r. czy „Superbohaterzy 4” z 2012 r.

Swoich bohaterów i świat, który ich otacza Piotr Milczarek opisuje prostą, ekspresyjną kreską. W niektórych realizacjach można ją nawet określić jako toporną czy nieudolną lub wręcz prymitywną, a w innych z kolei syntetyczną i oszczędną. Nie ma tu miejsca na walor czy światłocień, który składa się na bogactwo materii rysunku. To ma być mocny wyrazisty komunikat wizualny, adekwatny do pomysłu oraz treści. Taki typ kreski, która buduje charakterystycznych aktorów, jest adekwatny do klimatu filmów Piotra Milczarka. Kandydat jak przystało na artystę z praktyką wyniesioną z komiksu, dysponuje oczywiście szerszym spektrum środków wyrazowych jaki posiada rysunek. Widać to w załączonej dokumentacji kandydata. Zwłaszcza imponujący jest jego dorobek zawodowy jako twórcy ponad 350 storyboardów do filmów reklamowych. W wykazie znajdujemy także pozycje storyboardów do filmu fabularnego „Sąsiedzi” w reż. Grzegorza Królikiewicza z 2014 r. czy animacji „Świtez” w reż. Kamila Polaka z 2010 r. To zdobyte ogromne doświadczenie zawodowe kandydata z tego zakresu, ma kapitalne znaczenie w kontekście prowadzenia przez

niego zajęć i warsztatów ze storyboardu dla studentów animacji i montażu. Dopełnieniem aktywności zawodowej kandydata jest też jego udział między innymi w takich realizacjach jak „Moonshine” w reż. Michała Poniedziałkiego z 2013 r. w roli współscenarzysty, współautora opracowania plastycznego, gdzie także współtworzy animację i compositing. Jako współreżyser, współscenarzysta i projektant plastyczny uczestniczy wraz z Konradem Białkowskim oraz Robertem Białkowskim w realizacji filmu „Robactwo” w 2013 r. W ośmiu innych filmach podejmuje się także roli animatora, z których można wymienić: „Miasto płynie” w reż. Barbary Bruszewskiej z 2009 r. i „Łódź 1993-2001” w reż. Krzysztofa Ostrowskiego z 2018 r.

Dorobek artystyczny i zawodowy Piotra Milczarka złożył się w sumę bogatych doświadczeń, które przygotowały kandydata do podjęcia kolejnego wyzwania jakim była realizacja dzieła doktorskiego. Bardzo dobry efekt tego wyzwania, do którego się odniosę w ocenie rozprawy, potwierdza, że wcześniejsze dokonania kandydata były równie pozytywne i wyposażyły go w solidne podstawy intelektualne oraz warsztatowe, które powinien posiadać dojrzały realizator filmów animowanych.

Ocena Rozprawy

Rozprawa doktorska Pana mgr Piotra Milczarka składa się z dzieła artystycznego którym jest 5 minutowy film animowany pt. „Deszcz” oraz części teoretycznej pt. „Deszcz-motyw superbohatera w filmie animowanym”. Promotorem części teoretycznej jest prof. dr hab. Piotr Dumala a promotorem pomocniczym dr hab. Joanna Jasińska-Koronkiewicz, pracownicy badawczo-naukowi Wydziału Operatorskiego i Realizacji Telewizyjnej PWSFTviT w Łodzi. Zgodnie z otrzymaną dokumentacją należy nadmienić, że opiekę artystyczną nad filmem „Deszcz”, zrealizowanym w trakcie studiów doktoranckich Piotra Milczarka, sprawował Kamil Polak. Realizacja filmu była także konsultowana przez Piotra Dumalę na wszystkich etapach jego produkcji.

Dzieło artystyczne „Deszcz” z 2019 r. jest filmem animowanym zrealizowanym w technice procesu animacji rysunkowej w technologii cyfrowej. Zarówno animacja jak i scenografia zostały opracowane z użyciem tabletów graficznych i specjalistycznych programów. Jest to dzieło w pełni autorskie. Piotr Milczarek jest twórcą scenariusza, opracowania plastycznego, animacji jak i reżyserem. Tym co szczególnie zwróciło moją uwagę, gdy miałem przyjemność oglądać ten film na festiwalu Animator, to oszczędność kompozycji kadrów oraz rytm i tempo ich zmian. Budują one specyficzną dynamikę, która akurat z racji historii, która się rozgrywa przed oczami widzów, jest kluczowa dla budowania dramaturgii. To przecież „opowieść” o spadających z dachu wieżowca ludziach, gdzie podczas ich krótkiego „ostatniego lotu” trzeba wpleść narrację. Aby sprostać temu zadaniu Piotr Milczarek ogranicza ilość planów. Za lekkością przekazu, kryje się dyscyplina zmian kompozycji następujących po sobie ujęć. W filmie nie powinno być ujęć niepotrzebnych. Ta maksyma dla animatorów operujących syntetycznym językiem jest zupełnie czymś naturalnym, a w przypadku „Deszczu” reżyser stara się tę tezę udowodnić. Kolejnym krokiem jest już tylko umiejętna precyzja sklejanie z sobą na cięciach kolejnych ujęć, uwzględniająca nie tylko panowanie nad tempem całości, ale także dbająca o zachowanie ostatecznego rytmu ujęć i animacji. Ze znakomitym skutkiem z tego zadania wybrnął montażysta

Mariusz Kuś. Również sama jakość procesu animacji w wykonaniu Piotra Milczarka zwróciła moją uwagę. Podoba mi się dbanie o szczegóły w wyrażaniu emocji bohaterów, jak w przypadku skruchy jednego z bohaterów po niefortunnym żarcie, po świątyni, w swojej ekspresji narysowanych i animowanych faz, deszcz spadających za oknami ludzkich sylwetek. Ostatnim elementem spinającym stronę wizualną w jednorodną całość, jest też oszczędna w wyrazie koncepcja opracowania plastycznego. I te przemyślane decyzje, dotyczące zawartości kadrów i konstrukcji obrazu, konsekwentnie zrealizowane, niosą ze sobą prosty pomysł oparty na konsekwencjach głupiego żartu. Jednak z pozoru humorystyczna sytuacja opowiada nam o kondycji współczesnego człowieka i jego zachowań poddanych wpływom grupy. Piotr Milczarek językiem animacji wyzwala w nas wielopłaszczyznową refleksję o naszej świadomości, która ulega aberracji na skutek oddziaływania na nas zbiorowości. Tragiczną tego konsekwencją, jest rozmywanie się naszej odpowiedzialności za konkretne zachowania i czyny. Znamy dobrze z historii ten mechanizm. W przypadku „Deszczu” jest to środowisko korporacyjne spragnione adrenaliną. Niewyszukany dowcip uruchamia błyskawiczną lawinę zdarzeń. Dla „orek” to już nie banalny basen czy poranny fitness, tylko lot w otchłań. Superbohater staje się jednak dla skaczących z dachu jedynie liną, jak w skokach na buangee. Nie jest dla nich żadnym herosem, a jego pełne poświęcenia działanie, nie zapobiegnie dramatowi. Inne zakończenie zdarza się tylko w amerykańskich produkcjach.

Film, w krótkim dwuletnim okresie, prezentowany był na blisko 90 festiwalach na całym świecie, zarówno w pokazach konkursowych jak i pokazach specjalnych. Wiele z nich to festiwale prestiżowe i o bogatej tradycji jak na przykład: Ottawa Animation Film Festiwal w Kanadzie, Huesca International Film Festiwal w Hiszpanii, Monstra Lisbon Animated Film Festival w Portugalii, Anima Mundi w Brazylii, Teheran International Animation Film Festiwal w Iranie czy Krakowski Festiwal Filmowy w Polsce. Film spotkał się z doskonałym przyjęciem zarówno profesjonalistów jak i publiczności. Uzyskał ponad 20 nagród i wyróżnień. Wysokie walory artystyczne „Deszczu” doceniły jury tak znaczących dla twórców animacji festiwali jak: Annecy International Animated Film Festival we Francji czy Międzynarodowy Festiwal Filmów Animowanych Animator w Poznaniu, gdzie na obu w 2019 r. Piotr Milczarek zdobywa nagrody za najlepszy debiut. W 2020 r. autor uzyskuje kolejne nagrody: Nagrodę specjalną Jury na festiwalu Hiroshima International Film Festival w Japonii czy Grand Prix na festiwalu Chester Animation Festival w Anglii.

Część teoretyczna „Deszcz-motyw superbohatera w filmie animowanym” to syntetyczne opracowanie wybranych aspektów roli i znaczenia Superbohaterów we współczesnej popkulturze. Praca jest integralna z dziełem artystycznym i zawiera wiele osobistych odniesień autora, wynikających z doświadczeń, fascynacji i pasji tematem papierowych oraz celuloidowych herosów. Praca składa się ze wstępu, w którym Piotr Milczarek formułuje między innymi cel rozprawy jakim jest „odpowiedź na pytanie, czy da się zrobić film o superbohaterze, który będzie autorską wizją artystyczną i opowie poważną historię”, czterech rozdziałów oraz zakończenia i wniosków. Pracę kończy nota realizatorska filmu „Deszcz”, bibliografia, filmografia oraz spis ilustracji. Następujące po sobie rozdziały: I Droga do filmu Deszcz. Pomysły, inspiracje, II Od zera do superbohatera, III Superbohater w animacji i IV Analiza filmu animowanego Deszcz,

w sposób logiczny ukazują inspiracje, rozwój i drogę kandydata do powstania tego filmu. Autor skupia się także na kontekście historycznym i społecznym powstania legendarnej postaci Batmana, oraz następującej jego mitologizacji. Autor zwraca szczególną uwagę na zmianę pola oddziaływania superbohatera z formy drukowanego komiksu na przełomową ekranizację filmową „Superman” w reż. Dave Fleischera z 1941 r., po współczesne filmowe adaptacje jak np. animowaną antologię „Batman: Rycerz z Gotham” wyprodukowaną przez Warner Bros. Animation w 2008 r. zrealizowaną przez japońskich reżyserów anime.

Bardzo interesujący jest rozdział IV rozprawy Analiza filmu animowanego Deszcz. Jego wartością jest bardzo wnikliwa i rzetelna autoanaliza procesu powstawania dzieła. W 6 podrozdziałach Piotr Milczarek opisuje proces podejmowania kolejnych decyzji realizatorskich w wachlarzu aspektów stricte filmowych jak: plany filmowe, narracja czy rola dźwięku, aż po założenia plastyczne. Kandydat wskazuje umiejętnie także szerszy kontekst swoich decyzji niż tylko ten wynikający z warsztatu filmowca. W podrozdziale 4.4 Przemiana superbohatera, reżyser odnosi się do „utartego schematu opowiadania historii” i „przełamania stereotypu superbohatera”. Z kolei w rozdziale 4.5 Psychologia tłumu, autor opisuje reakcję przyglądających się dramatowi gapiów i następującą zmianę ich zachowań, oraz w przekonujący sposób uzasadnia swoje rozwiązanie pointy filmu. Szczególnie ciekawy staje się problem roli Szefa w odbiorze widzów, który sygnalizuje sam autor w podrozdziale 4.3 Kim jest superbohater w Deszczu: „decyzja o pozostawieniu Szefa, który także wybiega z pomieszczenia na widok spadających ludzi, przysporzyła nieco problemów interpretacyjnych. Część widzów uznała, że superbohaterem jest właśnie... Szef.” Moim zdaniem, źródłem takiej interpretacji przez widzów nie jest głównie to „że zarówno on jak i pracownik wybiegają z kadru w identyczny sposób i w tym samym kierunku”, jak tłumaczy autor. Przecież reżyser, precyzyjnie pokazuje, że to przyszły superbohater reaguje pierwszy spojrzeniem na widok spadającego za oknem nieszczęśnika, spośród rzeszy pracowników skupionych w hali przy komputerach. Wreszcie to on, wybiegając cofa się po pelerynę oraz wraca do swojego biurka w hali, załamany głupotą współtowarzyszy. To co określa, dla części widzów, rolę Szefa jako superbohatera, to odczytywany komunikat kreowany ruchem wybiegającego pryncypała i odbierany jednoznacznie jako działanie zawierające intencję pomocy. Takie odczytanie treści tego ujęcia wzmacnia paradoksalnie przemyślana koncepcja konstrukcji filmu, za którą doceniłem już wcześniej autora. Każde ujęcie w „Deszczu” jest ważne, również te z szefem. Z jednej strony to właśnie wyłącznie dzięki ruchowi, język animacji jest tak uniwersalny, a z drugiej, jego odczytywanie może poszerzać lub zmieniać znaczenia. Z przyjętej dla filmu perspektywy środowiska korporacyjnego, brak reakcji szefa na rozgrywający się dramat lub ukazanie jego obojętności na los podwładnego, podkreśliłyby moim zdaniem panujące w takich organizacjach stosunki i nie spowodował dylematu części widzów, co do obsady głównej roli. Oczywiście ta różnica interpretacyjna nie ma wpływu na istotę i siłę przekazu filmu. Jest za to bardzo ciekawym przykładem do wartościowej dyskusji o języku filmu animowanego ze studentami. Film „Deszcz” i praca teoretyczna składają się na jednorodne i interesujące osiągnięcie artystyczno-badawcze mgr Piotra Milczarka, które oceniam bardzo pozytywnie.

Ocena osiągnięć dydaktycznych

Z osiągnięć pedagogicznych mgr Piotra Milczarka na przestrzeni jego 13 - letniej pracy jako asystenta prof. dr hab. Piotra Dumay należy przede wszystkim podkreślić jego rolę współopiekuna pedagogicznego w realizacji etiid i dyplomów studentów specjalności Film animowany i efekty specjalne. To udział kandydata w realizacji ponad 70 filmów młodych adeptów sztuki animacji, wśród których jest wiele tytułów, które odniosły już znaczące sukcesy na festiwalach krajowych i zagranicznych. Z ostatnio nagrodzonych w 2018 r. można tu chociażby wymienić „Nie masz dystansu” w reż. Kariny Paciorkowskiej czy „Na zdrowie” w reż. Pauliny Ziółkowskiej. Drugim istotnym filarem, który czyni z Piotra Milczarka kompetentnego nauczyciela akademickiego, jest jego ogromne doświadczenie zawodowe z zakresu storyboardu, które akcentowałem w ocenie dorobku artystycznego kandydata. Przekazanie wiedzy oraz umiejętności, z bardzo ważnego etapu projektowania filmu jakim jest storyboard, ma istotne znaczenie w procesie kształcenia nie tylko animatorów. Piotr Milczarek prowadzi także warsztaty z storyboardu dla studentów specjalności Montaż filmowy na Wydziale Reżyserii Filmowej i Teatralnej PWSFTviT. Do dorobku dydaktycznego należy także zaliczyć doświadczenia kandydata z 4 letniej pracy pedagogicznej ze studentami grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Łodzi, gdzie prowadził zajęcia z Animacji klasycznej. Cenny bagaż profesjonalnych doświadczeń i ostatnie sukcesy artystyczne budują autorytet pedagogiczny Piotra Milczarka, niezbędny w relacjach ze studentami i w procesie ich kształcenia.

Konkluzja

Pan mgr Piotr Milczarek to reżyser o ukształtowanej postawie artystycznej, świadomy kierunku rozwoju swojej samodzielnej drogi twórczej. Nabyte doświadczenie dydaktyczne wraz z profesjonalnym przygotowaniem w obszarze filmu animowanego, czynią z kandydata kompetentnego nauczyciela akademickiego.

Stwierdzam także, że przedstawiona rozprawa doktorska składająca się z dzieła artystycznego w postaci filmu „Deszcz”, oraz części teoretycznej „Deszcz-motyw superbohatera w filmie animowanym”, prezentuje oryginalne rozwiązanie artystyczne przyjętego przez kandydata celu i tym samym spełnia wymagania art. 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z późn. zm.

W związku z powyższym w pełni popieram nadanie stopnia doktora Panu mgr Piotrowi Milczarkowi w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

